การพัฒนาเยาวชนแนวพุทธ

The Development of the Youths According to the Buddhist Way

พระมหากำพล คุณงฺกโร พธ.ม. (Phramahakumphol Kunangkaro, M.A.)[1]

บทคัดย่อ

การพัฒนาเยาวชนแนวพุทธ ศึกษา ความหมายพฤติกรรมเยาวชนตามแนวพุทธ ตามการกระทำ สาเหตุของพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน อันเป็นผลมาจากการบงการของตัณหา มีเป้าหมายของการพัฒนาเยาวชน 3 ขั้น คือ 1) เป้าหมายในปัจจุบัน 2) เป้าหมายในอนาคต 3) เป้าหมายขั้นสูงสุด จุดเริ่มต้นของการพัฒนาของเยาวชนตามแนวพุทธ คือ สัมมาทิฏฐิ การส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเยาวชนตามแนวพุทธ โดยใช้หลักไตรสิกขา สถาบันทางสังคมเป็นปรโตโฆสะช่วยส่งเสริมการพัฒนาแนวพุทธให้แก่เยาวชน

คำสำคัญ : การพัฒนา เยาวชน แนวพุทธ

Abstract

The study of Youths development on Buddhist way was conducted on the meaning based on Buddhist youths behavior by action, the causes of undesired behavior of youths that due to craving. The goals to develop the youths are of three stages, namely: 1) The present goal 2) The future goal, and 3) The ultimate goal. The beginning point of the development of the youths according to Buddhist way is Sammadithi (Right View). To promote the youths' desirable traits according to Buddhist way is to use the principles of Tri-sikkha (The Threefold Training). The social institutions are the Paratoghosa (hearing and learning from others) which help to develop the youths.

Keywords : Development, Youths, Buddhist way

ไม่อนุญาตให้ทำสำเนาต่อ

[1] นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทนำ

พฤติกรรมของเยาวชนที่พึงปรารถนาเป็นสิ่งสำคัญต่อสังคมในปัจจุบัน พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของตนเองโดยเน้นที่การกระทำ เพื่อให้เยาวชนมีพฤติกรรมที่พึงปรารถนา หากเยาวชนมีการกระทำทั้งทางกาย วาจา และจิตใจดี ย่อมเป็นผู้ประเสริฐได้ เนื่องจากวัยไม่ได้เป็นตัวชี้วัดทางพระพุทธศาสนาเลยว่าคนดีจะต้องเป็นผู้ใหญ่เท่านั้น เยาวชนก็ทำดีได้เช่นกัน ดังคำอุปมาอุปไมยว่า “หงส์ กระเรียน นกยูง ช้าง ฟาน ย่อมกลัวราชสีห์ทั้งนั้น จะถือว่าเอาร่างกายเป็นประมาณไม่ได้ฉันใดใ นหมู่มนุษย์ก็ฉันนั้น ถ้าแม้เด็กมีปัญญาก็เป็นผู้ใหญ่ได้ คนโง่ถึงร่างกายใหญ่โตก็เป็นผู้ใหญ่ไม่ได้” (พระไตรปิฎก เล่มที่ 27 พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ 19 ขุททกนิกาย ชาดก ภาค 1 หน้า 253)

เยาวชนเมื่ออยู่ในสังคมมีหลายบทบาทเกิดขึ้นพร้อมกัน การได้รับสถานภาพเป็น “ลูก” เป็นอันดับแรกและมีสถานภาพต่างๆ ตามมาโดยลำดับ เมื่อเข้าเรียนก็เรียกว่าเป็น “นักเรียน นักศึกษา นิสิต” เป็นต้น เมื่อเติบโตขึ้นอีกระดับก็เรียกว่าเป็น “พลเมือง” เมื่อเข้าสู่พระพุทธศาสนาก็เรียกว่า “พุทธศาสนิกชน” เยาวชนจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับสถาบันต่างๆ ในสังคมในฐานะเป็นสมาชิก และเมื่อเติบโตขึ้นก็มีบทบาทและความสำคัญต่อสังคมมากขึ้นเช่นเดียวกัน (พระมหาบุญเพียร ปุญญวิริโย (แก้ววงศ์น้อย), 2544)

ดังนั้นการที่เยาวชนจะประสบความสำเร็จในด้านต่างๆ เป็นเยาวชนที่ดี เป็นคนเก่งจะต้องฝึกฝนพัฒนาตนเองด้วยกันทั้งสิ้น ดังคำที่พระพุทธองค์ได้รับรองไว้ว่า บุคคลที่จะเจริญก้าวหน้าในระดับโลกิยสมบัตินี้พึงตั้งอยู่ในความขยันหมั่นเพียร มีความระมัดระวังด้วยสติ ทำงานซื่อสัตย์มือสะอาด ไม่คดโกง ใคร่ครวญก่อนแล้วจึงทำการหรือสั่งการ สำรวมตนเอง ใช้ชีวิตอยู่โดยธรรม (มีคุณธรรมประจำตน) และต้องไม่ประมาท (ขุ.ธ.(ไทย) 25/941/726) ในกิจทั้งปวง ในการงานทุกอย่างเขาย่อมได้รับยศเกียรติอันเป็นวิสัยของโลกอย่างแน่นอน หลักในการพัฒนาตนในระดับนี้มุ่งให้บุคคลรู้จักรับผิดชอบต่อตนเองเสียก่อนแล้วค่อยพัฒนาคนอื่นและสิ่งแวดล้อมภายหลัง เพราะมิฉะนั้นถ้าไม่ฝึกฝนตนแล้วก็เป็นบัณฑิตไม่ได้ เป็นได้ก็แต่คนพาล คนทำลายสังคมให้พินาศเสียหาย เช่น พวกก่อการร้าย พวกโจรกรรมทรัพย์ชาวบ้าน พวกก่ออาชญากรรมสร้างปัญหาให้แก่ประเทศชาติของเรา และอีกเหตุผลหนึ่งคนที่ไม่ฝึกฝนตนชื่อว่าประมาทมัวเมาอยู่ในบาปอกุศลกรรม ย่อมได้รับทุกข์ร่ำไปในการกระทำของตน เพราะเหตุว่าหากขาดการพัฒนาตนเองที่ดีแล้ว ย่อมประสบกับความทุกข์ทั้งในโลกนี้และโลกหน้าหาความสุขในการดำเนินชีวิตได้ยากยิ่ง จะมีก็สุขชั่วครั้งชั่วคราวไม่ถาวรแต่ประการใด

ในโลกปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่พัฒนาแล้ว ได้ตระหนักแล้วว่าการพัฒนาตลอดระยะเวลาที่ผ่านมามุ่งสร้างความเจริญด้านวัตถุ โดยเน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจนั้นได้ก่อให้เกิดปัญหามากมาย ทั้งแก่ชีวิตมนุษย์ไม่ว่าด้านสุขภาพร่างกายหรือด้านจิตใจ ทั้งแก่สังคมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นับเป็นการพัฒนาที่ผิดพลาด เป็นการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน จึงจำเป็นจะต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนากันใหม่ เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 องค์การสหประชาชาติได้แนะนำให้ดำเนินการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยเน้นว่าจะต้องหันมาพัฒนามนุษย์เป็นแกนกลางของการพัฒนาทุกอย่าง โดยจะเห็นว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ของประเทศไทยก็ยึดหลักสำคัญข้อนี้เช่นเดียวกับหลักพระพุทธศาสนาก็ถือว่าการพัฒนามนุษย์เป็นแกนกลาง ทั้งนี้พระพุทธศาสนาพัฒนามนุษย์และสังคมอย่างสัมพันธ์ควบคู่กันไปและเป็นปัจจัยต่อกัน โดยคำนึงถึงธรรมชาติแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย (อินถา ศิริวรรณ, 2550)

ในการดำเนินชีวิตของเยาวชนในแต่ละวันเยาวชนต้องเผชิญกันสิ่งแวดล้อมที่ยั่วยุให้เกิดความโลภ ความโกรธและความหลง จึงจำเป็นต้องต่อสู้กับกิเลสตัณหาซึ่งเกิดจากความไม่รู้ เพื่อให้ได้มาซึ่งสุขเวทนาและหลีกเลี่ยงทุกขเวทนา พลังที่จะต่อสู้กับกิเลสตัณหาได้คือ พลังสติและพลังปัญญา ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการฝึกหัดอบรมด้วยหลักธรรมอย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่องและสม่ำเสมอจนสามารถยกระดับจิตใจขึ้นสูงเหนือกิเลสตัณหาได้ จึงจะได้ชื่อว่าเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เราจะเห็นว่าหลักพระพุทธศาสนาจะเน้นถึงการยอมรับศักยภาพของมนุษย์ พระพุทธองค์ทรงเน้นให้เห็นถึงความสำคัญ ในการพัฒนาชีวิตให้ก้าวไปสู่เป้าหมายที่ดี

ซึ่งพระพุทธศาสนาเห็นว่า หลักการพัฒนาชีวิตมนุษย์จะพัฒนาด้วยหลักไตรสิกขาในด้านพฤติกรรม (ศีล) ด้านจิตใจ (สมาธิ) และด้านปัญญา (ปัญญา) (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2537) โดยหลักการดังกล่าวถือเป็นพื้นฐานในการพัฒนาให้เยาวชนเป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพ ซึ่งจำเป็นจะต้องพัฒนาไปพร้อมๆ กันทั้ง 3 ด้าน นอกเหนือจากนี้ยังมีหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเยาวชนได้ตามความเหมาะสม โดยสถาบันทางสังคมที่อยู่รอบข้างเป็นกัลยาณมิตรที่ดีในการแนะนำ

ปัจจุบันสังคมไทยได้นำการพัฒนาเยาวชนแนวพุทธมาใช้ โดยการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น การพัฒนาวินัยในตนเอง การพัฒนาปรีชาเชิงอารมณ์แนวพุทธ การพัฒนาการคิดแบบโยนิโสมนสิการ การพัฒนาลักษณะการเป็นกัลยาณมิตร เป็นต้น เพื่อให้เยาวชนเกิดพฤติกรรมที่พึงปรารถนาโดยสถาบันทางสังคมต่างๆ เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันพุทธศาสนา ชุมชน เป็นต้น เป็นผู้ที่มีบทบาทในการขัดเกลาอบรมสั่งสอนให้ส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงปรารถนาทำให้เยาวชนเป็นคนดีและคนเก่ง ช่วยเหลือตนเองและสังคมได้ทำให้เกิดการพัฒนาที่ดีทั้งตนเองและสังคม

ความหมายพฤติกรรมเยาวชนตามแนวพุทธ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรม ว่าเป็นการกระทำของบุคคลทั้งที่ปรากฏและไม่ปรากฏออกมาภายนอก ซึ่งเป็นไปตามเจตจำนงหรือเจตนา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551) ดังพุทธพจน์ที่ว่า “บุคคลเป็นพราหมณ์เพราะชาติตระกูลก็หาไม่ หรือไม่เป็นพราหมณ์เพราะชาติตระกูลก็หาไม่ บุคคลเป็นพราหมณ์ก็เพราะกรรมหรือไม่เป็นพราหมณ์ก็เพราะกรรม บุคคลเป็นชาวนาก็เพราะกรรม เป็นช่างศิลป์ก็เพราะกรรม เป็นพ่อค้าก็เพราะกรรม บุคคลเป็นผู้รับใช้ก็เพราะกรรม บุคคลแม้เป็นโจรก็เพราะกรรม เป็นทหารอาชีพก็เพราะกรรม บุคคลเป็นปุโรหิตก็เพราะกรรม แม้เป็นพระราชาก็เพราะกรรมทั้งนั้น” (ม.ม.(ไทย) 13/460/581-582)

ดังนั้นเมื่อนำความหมายดังกล่าวมากำหนดความหมายของพฤติกรรมเยาวชนจึงหมายถึง การกระทำของเยาวชนทั้งที่ปรากฏและไม่ปรากฏออกมาภายนอก โดยการกระทำนั้นต้องกระทำด้วยเจตนา ความคิดนึกความตั้งใจการเลือกตัดสินใจว่าจะทำอย่างไร

พฤติกรรมเยาวชนตามแนวพุทธตามความหมายของกรรม สามารถแยกตามทวารหรือทางที่กระทำกรรมได้เป็น 3 ด้าน คือ

1) กายกรรม (ม.ม.(ไทย) 13/109/119) ได้แก่ การกระทำทางกายของเยาวชน เช่น การเคลื่อนไหวร่างกายการใช้ร่างกายทำกิจกรรมต่างๆ

2) วจีกรรม (ม.ม.(ไทย) 13/110/121) ได้แก่ การกระทำทางวาจาของเยาวชน เช่น การพูด การสื่อสาร การเขียนหนังสือ

3) มโนกรรม (ม.ม.(ไทย) 13/57/121) ได้แก่ การกระทำทางใจของเยาวชน เช่น ความคิด ความเชื่อ ความเห็น การยึดถือโดยในทางพระพุทธศาสนาถือว่ามโนกรรมมีความสำคัญมาก เพราะมโนกรรมหรือการกระทำทางใจนี้ หมายถึงกระบวนการคิดทั้งหมด ตั้งแต่ความคิดนึก การคิดปรุงแต่ง รวมทั้งความเชื่อถือ ความคิดเห็น ทฤษฎีลัทธิ และอุดมการณ์ทั้งหลาย หรือรวมเรียกว่า ทิฏฐิ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546) ซึ่งเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของเยาวชน ความเป็นไปในชีวิตของเยาวชน และคติของสังคมทั้งหมด เมื่อเยาวชนเชื่อหรือเห็นหรือนิยมอย่างไรก็คิดพูดและกระทำการต่างๆ ไปตามที่เชื่อที่เห็นที่นิยมอย่างนั้น ถ้าเป็นมิจฉาทิฏฐิ การคิด การพูด การกระทำ ก็เป็นไปในทางที่ผิด เป็นมิจฉาไปด้วย แต่หากเป็นสัมมาทิฏฐิ การคิด การพูด การกระทำของเยาวชนก็เป็นไปทางที่ถูกต้องเป็นสัมมาไปด้วย (องฺ.ทสก.(ไทย) 24/104/246) ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่สำเร็จด้วยใจ ถ้าคนมีใจชั่วก็จะพูดชั่วหรือทำชั่วตามไปด้วย เพราะความชั่วนั้น

ทุกข์ย่อมติดตามเขาไปเหมือนล้อหมุนตามรอยเท้าโคที่ลากเกวียนไป...ถ้าคนมีใจดีก็จะพูดดีหรือทำดีตามไปด้วย เพราะความดีนั้นสุขย่อมติดตามเขาไปเหมือนเงาติดตามตัวเขาไปฉันนั้น" (ขุ.ธ.(ไทย) 25/1-2/23-24) ตัวอย่างเช่น การที่เยาวชนเห็นว่าการมีเงินทองทรัพย์สินมากมีค่าสูงสุดเป็นจุดมุ่งหมาย ต้องการก็จะพยายามแสวงหาทรัพย์สินเงินทองเพื่อเป็นมาตรฐานวัดความเจริญรุ่งเรือง เกียรติ และศักดิ์ศรี เป็นต้น พฤติกรรมของเยาวชนที่แสวงหาทรัพย์สินเงินทองและวัตถุที่ต้องการจะแสดงออกหรือดำเนินชีวิตในรูปแบบหนึ่ง ส่วนพฤติกรรมของเยาวชนที่ถือความสงบสุขทางจิตใจก็จะดำเนินชีวิตอีกรูปแบบหนึ่ง

สาเหตุพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของเยาวชนตามแนวพุทธ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ประยุกต์) ได้กล่าวถึงสาเหตุของพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนตามแนวพุทธ คือ เกิดจากการบงการของตัณหาโดยไม่มีความรู้ ขาดการพัฒนา เมื่อเยาวชนไม่มีความรู้ก็จะไม่รู้ว่าจะปฏิบัติต่อสิ่งนั้นหรือสถานการณ์นั้นอย่างไร กล่าวคือ เยาวชนมีอายตนะ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เป็นทางรับรู้ประสบการณ์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551) ทำหน้าที่ 2 อย่าง คือ

1) เป็นทางรับรู้ข้อมูลหรือเป็นทางรับความรู้ คือ รับรู้ประสบการณ์เข้ามาในลักษณะที่เป็นข้อมูลซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเกิดปัญญาที่จะรู้เข้าใจแล้วปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายถูกต้อง ถ้าเยาวชนรู้จักใช้ประโยชน์ของอายตนะในการเรียนรู้หรือหาความรู้จะเป็นพฤติกรรมหลักในการดำเนินชีวิต

2) เป็นทางรับรู้ความรู้สึกหรือเวทนา คือ รู้ว่ามีความรู้สึกสบายหรือไม่สบายเกิดขึ้นพร้อมกัน ด้วยหากเยาวชนยังมีความไม่รู้หรือไม่มีปัญญาก็จะใช้อายตนะแต่ในแง่ความรู้สึก เพื่อใช้ในการเสพรสหรือเป็นเครื่องมือหาเสพปฏิกิริยายินดีหรือยินร้ายรวมเรียกว่าตัณหา

การที่เยาวชนเกิดตัณหาประกอบด้วย กามตัณหา ภวตัณหา วิภาวตัณหา คือ ความกระหายอยากในสิ่งที่ให้เวทนาหรือความกระหายอยากในอารมณ์ที่ชอบใจ หรือในกามคุณทั้งหลาย หรือความกระหายอยากได้อารมณ์ที่ชอบใจมาเสพเสวยเวทนา (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546) เป็นตัวนำการกระทำ จะทำให้เยาวชนทำอะไรเพียงแค่ตามความปรารถนาที่ได้รับสุขเวทนาหรือหลีกเลี่ยงทุกขเวทนาเท่านั้น จะเกิดปัญหาหลายขั้นตอน คือ

1) อันตรายต่อชีวิตของตนทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เช่น การที่เยาวชนกินตามความอร่อย เมื่อยังอร่อยก็ต้องกินเรื่อยไปก็เลยกินจนเต็มที่ แต่ปรากฏว่าการกินตามความอร่อยนี้ทำให้กินมากเกินไปเลย เกิดอาหารไม่ย่อยหรืออ้วนเกินไป บางคนชอบอาหารจำพวกไขมัน เมื่อกินสนองความอร่อยได้รับไขมันเข้าไปมากก็เกิดเป็นอันตรายต่อร่างกาย บางทีถึงกับไขมันอุดตันในเส้นเลือดทำให้เสียชีวิตได้ หรือเยาวชนบางคนกินแต่อาหารอร่อยที่ตนชอบแต่กลายเป็นโรคขาดอาหาร

2) อันตรายต่อการอยู่ร่วมกันของมนุษย์หรือสังคม เมื่อเยาวชนเสพสนองความอยากไม่มีขอบเขตก็ทำให้เกิดการเบียดเบียนกัน เกิดปัญหาสังคมเป็นอันตรายต่อการอยู่ร่วมกัน

3) อันตรายต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การที่เยาวชนบริโภคสนองความอยากอย่างไม่มีขอบเขต ก็ทำให้เกิดปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมตามมา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551)

สรุปได้ว่าสาเหตุพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน เกิดจากการบงการของตัณหาโดยไม่มีความรู้ ขาดการพัฒนาเป็นตัวนำการกระทำไปตามความปรารถนาที่ให้ได้รับสุขเวทนา หรือหลีกเลี่ยงทุกขเวทนาทำให้เยาวชนกระทำพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

เป้าหมายของการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธ

เป้าหมายของการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธ แบ่งโดยใช้เกณฑ์ตามประโยชน์ที่ได้รับ (อรรถ) ในทางพระพุทธศาสนามีดังนี้

1) เป้าหมายในปัจจุบัน (ทิฏฐธัมมิกัตถะ) เป็นจุดหมายขั้นแรกของเยาวชน เป็นพฤติกรรมที่ดำเนินไปอย่างชอบธรรม การปฏิบัติต่อสิ่งต่างๆอย่างถูกต้อง พฤติกรรมการกระทำจะต้องทำตนและผู้คนที่เกี่ยวข้องให้มีความสุขอยู่ร่วมกันด้วยดี ปฏิบัติหน้าที่ต่อกันอย่างถูกต้องในระหว่างบุคคลเพื่อความสุขร่วมกัน (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2532)

2) เป้าหมายในอนาคต (สัมปรายิกัตถะ) (ที.ปา.อ.(ไทย) 189/105)เกี่ยวกับพฤติกรรมที่เยาวชนจะแสดงออกในด้านคุณค่าของชีวิต เป็นจุดหมายขั้นสูงขึ้นไปกว่าเป้าหมายระดับแรก เป็นเป้าหมายอันเป็นหลักประกันชีวิต เมื่อละโลกนี้ไปหรือเป็นเครื่องประกันการได้คุณค่าที่สูงล้ำเลิศยิ่งกว่าสิ่งที่จะพึงได้กันตามปกติในโลกนี้ ได้แก่ ความเจริญงอกงามแห่งชีวิตจิตใจที่ก้าวหน้าเติบใหญ่ขึ้นด้วยคุณธรรมความใฝ่ใจในทางศีลธรรมในเรื่องบุญเรื่องกุศลในการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงาม เป็นพฤติกรรมที่อาศัยศรัทธาความเสียสละ การมีความมั่นใจในคุณธรรม มีความสงบสุขทางจิตใจ พฤติกรรมที่รู้จักปีติสุขที่ประณีตด้านในตลอดจนคุณวิเศษที่เป็นผลสำเร็จทางจิต เป็นเป้าหมายของพฤติกรรมขั้นที่ผ่อนคลายความยึดติดผูกพันในวัตถุ ทำให้ไม่ยอมตีค่าผลประโยชน์ด้านอามิสสูงเกินไปจนจะต้องมุ่งไขว่คว้ายอมสยบให้หรือเป็นเหตุต้องมีพฤติกรรมไปในทางชั่วร้าย หันมาให้คุณค่าแก่คุณธรรมดีงามรู้จักทำการด้วยความใฝ่ธรรม รักความดีงามรักคุณภาพของชีวิตและความเจริญงอกงามของจิตใจ (สำ.ส.(ไทย) 15/128-129/103)

3) เป้าหมายขั้นสูงสุด (ปรมัตถะ) (ขุ.สุ.อ 1/37/69) หรือเป้าหมายที่เป็นสาระที่แท้จริงของพฤติกรรมชีวิตมนุษย์ เป็นเป้าหมายขั้นสุดท้าย ได้แก่ การรู้แจ้งสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันคติธรรมดาของสังขารธรรม ไม่ตกเป็นทาสของโลก และชีวิตมีจิตใจเป็นอิสระโปร่งโล่งผ่องใส ไม่ถูกบีบคั้น ยึดติดถือมั่นหวั่นหวาดของตนเองเป็นพฤติกรรมที่ดำเนินไปเพื่อความปราศจากกิเลสที่ทำให้เศร้าหมองขุ่นมัวอยู่อย่างไร้ทุกข์ ประจักษ์แจ้งความสุขประณีตภายในที่สะอาดบริสุทธิ์สิ้นเชิงอันประกอบพร้อมด้วยความสงบเยือกเย็นสว่างไสวเบิกบานโดยสมบูรณ์เรียกว่าวิมุติและนิพพาน

กระบวนการพัฒนาเยาวชนตามแนวทางพุทธศาสนา

กระบวนการพัฒนาเยาวชนโดยใช้หลักไตรสิกขาเต็มระบบ ซึ่งถือว่าเป็นระบบการศึกษาที่ทำให้เยาวชนพัฒนาอย่างมีบูรณาการและเป็นองค์รวมที่พัฒนาอย่างมีดุลยภาพดังนี้

1) ศีล เป็นเรื่องของการฝึกในด้านพฤติกรรม โดยเฉพาะพฤติกรรมเคยชิน เครื่องมือที่ใช้ในการฝึกศีลก็คือ วินัย วินัยเป็นจุดเริ่มต้นในกระบวนการศึกษาและการพัฒนามนุษย์ เพราะว่าวินัยเป็นตัวการจัดเตรียมชีวิตให้อยู่ในสภาพที่เอื้อต่อการพัฒนา โดยจัดระเบียบความเป็นอยู่การดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคมให้เหมาะกับการพัฒนา และให้เอื้อโอกาสในการที่จะพัฒนา เมื่อฝึกได้ผลจนคนมีพฤติกรรมเคยชินที่ดีตามวินัยนั้นแล้วก็เกิดเป็นศีล ดังนั้นโดยสรุปวินัยจะมาในรูปของการฝึกพฤติกรรมเคยชินที่ดีและการจัดสภาพแวดล้อมที่จะป้องกันไม่ให้มีพฤติกรรมที่ไม่ดี และเอื้อต่อการมีพฤติกรรมที่ดีที่พึงประสงค์ การฝึกคนให้คุ้นกับพฤติกรรมที่ดีตลอดจนการจัดระเบียบระบบทั้งหลายทั้งปวงในสังคมมนุษย์

2) สมาธิ เป็นเรื่องของการฝึกในด้านจิตหรือระดับจิตใจ ได้แก่ การพัฒนาคุณสมบัติต่างๆ ของจิตเยาวชนทั้งในด้านคุณธรรม เช่น ความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในด้านความสามารถของจิต เช่น ความเข้มแข็งมั่นคง ความเพียรพยายาม ความรับผิดชอบ ความแน่วแน่มั่นคง ความมีสติสมาธิ และในด้านความสุข เช่น ความอิ่มใจ ความร่าเริงเบิกบานใจ ความสดชื่นผ่องใส ความรู้สึกพอใจ พูดสั้นๆ ว่าพัฒนาคุณภาพสมรรถภาพและสุขภาพของจิต

3) ปัญญา เป็นเรื่องของการฝึกหรือพัฒนาในด้านการรู้ความจริง เริ่มตั้งแต่ความเชื่อ ความเห็น ความรู้ ความเข้าใจ ความหยั่งรู้ เหตุผล การรู้จักวินิจฉัยไตร่ตรองตรวจสอบคิดการต่างๆ สร้างสรรค์โดยเฉพาะอย่างยิ่งเน้นการรู้ตรงตามความเป็นจริง หรือรู้เห็นตามที่มันเป็นตลอดจนรู้แจ้งความจริงที่เป็นสากลของสิ่งทั้งปวงจนถึงขั้นรู้เท่าทันธรรมดาของโลก และชีวิตที่ทำให้มีจิตใจเป็นอิสระปลอดปัญหา ไร้ทุกข์เข้าถึงอิสรภาพโดยสมบูรณ์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551)

สรุปได้ว่าในขั้นไตรสิกขาเป็นขั้นของการพัฒนา ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งในส่วนของศีลจะฝึกการมีวินัยเพื่อให้เกิดพฤติกรรมเคยชินที่ดี ส่วนสมาธิจะฝึกจิตใจในด้านคุณธรรมและความสุข และปัญญาเป็นการฝึกด้านความรู้จริง จนถึงขั้นรู้เท่าทันธรรมดาของสิ่งทั้งปวง ทำให้พ้นทุกข์และมีความสุขที่แท้จริงในชีวิต

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวพุทธ ที่ควรส่งเสริมโดยพัฒนาตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ การพัฒนาวินัยในตนเอง การพัฒนาปรีชาเชิงอารมณ์แนวพุทธ การพัฒนาความสามารถในการคิดแบบโยนิโสมนสิการ

การพัฒนาวินัยในตนเองตามแนวพุทธ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายของคำว่าวินัยไว้ 2 อย่าง คือ

1) การฝึกให้มีความประพฤติและความเป็นอยู่เป็นระเบียบแบบแผน หรือการบังคับควบคุมตนให้อยู่ในระเบียบแบบแผน รวมทั้งการใช้ระเบียบแบบแผนต่างๆ เป็นเครื่องจัดระเบียบความประพฤติความเป็นอยู่ของตน

2) ระเบียบแบบแผนกฎเกณฑ์ข้อบังคับต่างๆ ที่วางลงไว้เป็นหลัก หรือเป็นมาตรฐานสำหรับใช้ฝึกคน หรือใช้บังคับควบคุมตน ตลอดจนเป็นเครื่องจัดระเบียบความประพฤติ ความเป็นอยู่ของตน

การเสริมสร้างวินัยตามแนวพุทธของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) มีดังนี้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2538)

1) การเสริมสร้างวินัยด้วยการทำให้เป็นพฤติกรรมเคยชิน คือ ใช้ธรรมชาติของมนุษย์มาเป็นเครื่องช่วยทำให้เป็นไปตามธรรมชาติของมนุษย์ หรือสอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งความเคยชินเกิดจากความเป็นไปตามเหตุปัจจัยในการดำเนินชีวิตของมนุษย์นั่นเอง

2) การนำวัฒนธรรมเข้ามาช่วยในการเสริมสร้างวินัย เพราะวัฒนธรรมเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่สร้างวินัยเป็นแบบพฤติกรรมเคยชิน เช่น พ่อแม่พาเด็กไปในสถานที่ที่ต้องให้บริการแก่คนจำนวนมาก พ่อแม่ไปเข้าแถวรอคิวเด็กก็ไปเข้าแถวด้วย พอเด็กมีประสบการณ์ครั้งแรกก็เข้าแถวต่อไป ครั้งที่ 2 เด็กก็เข้าแถวต่อไป ครั้งที่ 3 ก็เข้าแถว จากนั้นเด็กก็เข้าแถวรอคิวเองโดยไม่ต้องตั้งใจฝึกวัฒนธรรมเข้าแถวก็มีมาเองจากการถ่ายทอดตามความเคยชิน

3) การเสริมสร้างวินัยด้วยระบบความสัมพันธ์ขององค์รวม การฝึกวินัยจะได้ผลดีต้องอาศัยระบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาบูรณาการกันด้วย หมายความว่า ในการฝึกฝนพัฒนามนุษย์หรือการศึกษานั้นจะต้องให้องค์ประกอบ 3 ส่วน คือ ด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญาประสานไปด้วยกัน ทำให้เกิดองค์รวมที่สมบูรณ์ ฉะนั้นเมื่อฝึกวินัยจึงต้องดูทั้ง 3 ด้าน คือ

3.1) ด้านพฤติกรรม เมื่อมีพฤติกรรมที่ดีด้วยความเคยชินดีแล้ว

3.2) ด้านจิตใจ เมื่อเกิดความพึงพอใจหรือมีความสุขในการทำพฤติกรรมนั้นพฤติกรรมก็จะมั่นคงยิ่งขึ้น

3.3) ด้านปัญญา ถ้าเด็กมีความรู้ความเข้าใจเหตุผลมองเห็นคุณค่า มองเห็นประโยชน์ของการกระทำหรือพฤติกรรมนั้น ความรู้ความเข้าใจนั้นก็จะมาหนุนองค์ประกอบฝ่ายจิตใจ ทำให้เกิดความพึงพอใจและความสุขในการปฏิบัติตามพฤติกรรมนั้นยิ่งขึ้นไปอีก

4) การเสริมสร้างวินัยโดยใช้ปัจจัยอื่นๆ มาช่วยเสริมความเป็นกัลยาณมิตรเป็นตัวเสริมในการสร้างวินัยจากพฤติกรรมที่เคยชินได้โดยทำหน้าที่หนุนองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน คือ

4.1) เป็นต้นแบบที่ดีของพฤติกรรม (ศีล)

4.2) มีความรักทำให้เกิดความอบอุ่น มีความเป็นกันเองพร้อมทั้งศรัทธาและความสุข (จิตใจ)

4.3) กัลยาณมิตรรู้เหตุรู้ผล สามารถบอกได้ว่าทำอย่างนั้นแล้วมีผลอย่างไร ทำให้เด็กเข้าใจเหตุผลและเห็นคุณค่าในสิ่งที่ทำ (ปัญญา)

5) การเสริมสร้างวินัยด้วยแรงหนุนของสภาพจิตใจ คือ การตั้งเป็นอุดมคติในจิตใจทำให้ใจมีความฝักใฝ่มุ่งมั่น

6) การเสริมสร้างวินัยโดยใช้กฎเกณฑ์บังคับ คือ การสร้างวินัยโดยใช้กฎหมายหรือกฎเกณฑ์บังคับควบคุมโดยมีการลงโทษ วิธีนี้ก็สามารถนำไปใช้เสริมสร้างวินัยได้แต่เป็นวิธีที่ไม่ดีคือไม่สอดคล้องกับความจริงของกฎธรรมชาติมนุษย์ การใช้กฎหมายหรือกฎเกณฑ์ข้อบังคับมาฝึกวินัยให้ได้ผลโดยต้องไม่ให้อยู่แค่เป็นการใช้อำนาจกดบีบบังคับและลงโทษ แต่ต้องให้จิตใจของคนเกิดความรู้สึกสำนึกว่าเป็นการฝึกโดยทำให้เด็กเข้าใจมองเห็นเหตุผล และประโยชน์ของการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับนั้นๆ ความรู้ความเข้าใจและจิตสำนึกในการฝึกนี้จะทำให้เกิดมีความพึงพอใจหรือความเต็มใจขึ้นมาในระดับหนึ่งที่จะทำตามและก็ทำให้ได้ผลซึ่งก็คือทำให้เข้าสู่ระบบการศึกษาที่แท้จริง โดยมีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ พฤติกรรมจิตใจและปัญญาเข้ามาประสานกัน

สาเหตุของพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนในสังคมไทย

สาเหตุของพฤติกรรมของเยาวชนที่ไม่พึงประสงค์มีรากฐานมาจากสาเหตุที่สำคัญซึ่งพอสรุปได้ 3 ประเด็น คือ

1) สาเหตุทางครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่มีความสำคัญอันดับแรกในการที่จะสร้างลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพของเยาวชน เริ่มตั้งแต่วัยเด็กความใกล้ชิดสนิทสนมและโอกาสที่ติดต่อสัมพันธ์กันได้ สืบเนื่องตั้งแต่วัยทารกต่อมาจนกระทั่งถึงวัยรุ่น ครอบครัวจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาแบบแผนความประพฤติที่เยาวชนจะแสดงออกมาให้ปรากฏ สาเหตุที่มาจากครอบครัวอาจก่อให้เกิดปัญหาแก่เยาวชนโดยผ่านกระบวนการ 5 อย่างซึ่งเกี่ยวพันซึ่งกันและกันดังนี้ (โสภา ชปิลมันท์, 2534)

1.1) ในครอบครัวมีตัวอย่างที่ไม่ดีทำให้เยาวชนเรียนรู้สิ่งเหล่านี้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ก่อให้เกิดทัศนคติค่านิยมหรือพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งนำไปสู่ปัญหาการกระทำผิดและเป็นปัญหาสังคมตามมา

1.2) ชั้นทางสังคมของครอบครัวและถิ่นที่อยู่ของครอบครัว เป็นเครื่องกำหนดอัตราการกระทำผิดของเยาวชน กล่าวคือ เยาวชนอยู่ในถิ่นที่พาลเกเรมีกิจกรรมที่ละเมิดกฎหมาย มีโอกาสคบเพื่อนเสเพลจะมีอัตราการกระทำผิดมากกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในถิ่นที่ไม่ค่อยมีปัญหาทางสังคม

1.3) ครอบครัวเป็นสิ่งที่กำหนดเกียรติภูมิของเด็ก เด็กจะค่อยๆ เรียนรู้ว่าบุคคลที่น่าเลื่อมใสศรัทธานั้นเป็นคนเช่นไร ถ้าเด็กเกิดไปนิยมชมชอบคนที่ชอบละเมิดกฎหมายและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดด้วยโอกาสจะประพฤติไม่ดีก็ง่ายเข้า

1.4) ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวไม่ราบรื่น ไม่เป็นสุข ไม่น่าอยู่ เยาวชนก็จะออกไปหาสิ่งชดเชยทดแทนนอกบ้าน ซึ่งถ้าเด็กไปถูกเพื่อนเสเพลชักจูงโน้มน้าวให้กระทำผิดเด็กก็จะกลายเป็นเด็กเกเรไป

1.5) ครอบครัวที่เพิกเฉยหรือไม่สามารถอบรมสั่งสอนให้เด็กเคารพต่อกฎหมายหรือปกป้องเด็กมากเกินทำให้เด็กทำอะไรตามใจตนเองและไม่คุ้นเคยกับกฎเกณฑ์ของสังคม ทำให้เด็กกลายสภาพเป็นเด็กที่ก้าวร้าวหรือเด็กเกเรเป็นปัญหาสังคมในที่สุด ดังนั้น เมื่อเยาวชนประสบปัญหาในครอบครัว เด็กจะมีโอกาสติดต่อและเรียนรู้การกระทำผิดภายนอกบ้านมากขึ้นหรือไม่ ขึ้นอยู่กับว่าครอบครัวสามารถทำให้เด็กคุ้นเคยกับข้อห้ามต่างๆ ของสังคมมากน้อยแค่ไหน ความทุกข์ใจเพียงอย่างเดียวไม่ได้ทำให้เยาวชนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวที่มีรูปแบบที่ดีเป็นสิ่งที่เด็กควรจะได้รับและเรียนรู้ซึ่งครอบครัว ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นตั้งแต่แรกเริ่มในเด็กและเยาวชน

2) สาเหตุทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย

2.1) ภาวะเศรษฐกิจของชุมชนหากเยาวชนอยู่ในชุมชนหรือสังคมที่มีภาวะเศรษฐกิจรุ่งเรือง การกินอยู่และการดำรงชีวิตของชนกลุ่มนั้นก็ย่อมอยู่ในมาตรฐานการครองชีพสูง ประชาชนอยู่ดีกินดีได้รับแต่ความสะดวกสบาย ไม่มีความเดือนร้อนในค่าครองชีพ มีความสุขจิตใจเบิกบาน และอยู่กันอย่างปกติสุข ตรงกันข้ามหากเยาวชนต้องตกอยู่ในภาวะเศรษฐกิจเสื่อมโทรม เกิดวิกฤติอันเนื่องมาจากสาเหตุนานาประการ ทำให้เกิดความแร้นแค้นและอัตคัดขาดแคลนผลผลิตที่ได้รับไม่พอแก่ความต้องการของประชาชนในการอุปโภคบริโภค ทำให้เกิดสภาวะข้าวยากหมากแพงขึ้น การกระจายรายได้หรือการเก็บภาษีอากรไม่เป็นธรรมแก่สังคม อำนาจการซื้อของเงินตราน้อยลงย่อมมีผลกระทบต่อผู้มีรายได้ประจำและมีปัญหาการว่างงานทำให้มีชีวิตไปวันๆ หนึ่งโดยไม่มีอนาคตและทำให้หลงผิด เช่น จับกลุ่มมั่วสุมในอบายมุข เช่น ดื่มสุราและเล่นการพนัน ก่อความวุ่นวายทำให้กลายเป็นปัญหาสังคมตามมา

2.2) การกระทำผิดที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคมนั้น บางครั้งก็เกิดขึ้นจากภาวะเศรษฐกิจของผู้กระทำผิด เช่น ความยากจนเป็นสาเหตุที่บีบบังคับให้เยาวชนจำเป็นต้องกระทำผิดฐานประทุษร้ายต่อทรัพย์ หรืออาจกล่าวได้ว่าความยากจนเป็นสาเหตุหนึ่งของอาชญากรรม ทั้งนี้เพราะมนุษย์จำเป็นต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของชีวิต เช่น ในครอบครัวที่ยากจน บิดามารดาต้องต่อสู้ตามยถากรรมขาดการศึกษา มีแต่ความอดอยากหิวโหยอยู่ตลอดเวลาก็ย่อมทำให้เยาวชนต้องช่วยตนเองโดยไปลักขโมยเขากินต่อๆ ไปก็อาจเป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนากระทำผิดเกี่ยวกับการประทุษร้ายต่อทรัพย์อยู่เสมอ โดยมีมิจฉาทิฏฐิว่าไม่ต้องทำงานหนัก ซึ่งถ้าเจ้าหน้าที่ตำรวจจับไม่ได้ก็จะมีเงินทองใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย มีชีวิตอยู่อย่างสบาย แต่หากถูกจับได้ก็ถือว่าเป็นคราวเคราะห์มากกว่าที่จะถือว่าเป็นความประพฤติไม่ดี จากงานวิจัยที่ศึกษาฐานะเศรษฐกิจ และความเป็นอยู่ของเด็กและวัยรุ่นสองกลุ่ม กลุ่มละ 500 คน เพื่อเปรียบเทียบกัน กลุ่มหนึ่งเป็นเด็กและวัยรุ่นกระทำความผิด อีกกลุ่มหนึ่งไม่ได้กระทำความผิด พบว่า 9 ใน 10 คน ของเด็กและวัยรุ่นที่กระทำผิดมาจากครอบครัวชั้นต่ำมีฐานะด้อยทางเศรษฐกิจและ 5 ใน 10 คน ของเด็กและวัยรุ่นที่ไม่ได้กระทำผิดมีฐานะด้อยทางเศรษฐกิจแสดงให้เห็นว่าฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวหรือความยากจน รวมทั้งสภาพที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เด็กและวัยรุ่นกระทำผิด อย่างไรก็ตามเยาวชนอาจมีมิจฉาทิฏฐิที่ปรุงแต่งด้วยกิเลสที่มีความทะเยอทะยาน คิดจะเปลี่ยนฐานะให้ร่ำรวยมีหน้ามีตาขึ้นอย่างรวดเร็วและได้พยายามทุกวิถีทาง ด้วยคิดว่าเงินเป็นสิ่งสำคัญที่สุด โดยเชื่อว่าเงินเป็นสิ่งที่จะช่วยให้ตนเป็นคนที่ได้รับการยอมรับในสังคม เพื่อเป็นช่องทางกอบโกยต่อไปโดยไม่ได้ระลึกถึงความซื่อสัตย์สุจริต เกียรติยศชื่อเสียงวงศ์สกุล หรือความเดือดร้อนของบุคคลอื่น เพียงขอให้ได้มาในสิ่งที่ตนปรารถนาเมื่อไม่สามารถจะหามาได้โดยสุจริตก็จำต้องดำเนินการในทางทุจริต ทำให้กลายเป็นอาชญากรและเป็นภัยต่อสังคมอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจอย่างหนึ่ง (วิทยากร เชียงกูล, 2533)

3) สาเหตุจากสิ่งแวดล้อม

เยาวชนต้องอยู่กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวหลายประการ ซึ่งนับว่ามีอิทธิพลทำให้ชีวิตของเยาวชนโน้มเอียงไปทางใดทางหนึ่งได้ เช่น เยาวชนย่อมเลียนแบบและได้นิสัยจากบิดามารดา หรือครูบาอาจารย์ หรือบุคคลข้างเคียงที่อยู่ใกล้ชิดเยาวชน ธรรมชาติ ภูมิประเทศ สถานที่ดินฟ้าอากาศ การศึกษา และสภาวการณ์ทั่วไปก็อาจทำให้บุคคลแตกต่างกันได้ทั้งกิริยาวาจา และนิสัยใจคอ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีตลอดจนความคิดอ่านหรือความต้องการซึ่งความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อมแบ่งออกเป็น

3.1) การเพิ่มของจำนวนประชากร รวมทั้งการอพยพจากชนบทเข้ามาในเมืองหลวง เนื่องจากคนเป็นจำนวนมากต้องอยู่ในภาวะที่ถูกบีบคั้นด้วยความยากจน ประสบปัญหาการว่างงาน การไร้การศึกษาซึ่งก่อให้เกิดปัญหาสังคมและปัญหาศีลธรรมอันเป็นพื้นฐานในการก่อให้เกิดอาชญากร เพราะสภาพแวดล้อมชักจูงให้เยาวชนหันไปสู่อบายมุขและอาชญากรรมนั่นเอง

3.2) การศึกษา ซึ่งโรงเรียนเป็นสถาบันที่สำคัญในการอบรมสั่งสอนด้านความรู้ทางวิทยาการ หรือในด้านศีลธรรมจรรยาหรือความประพฤติ ตลอดจนอาชีพที่เยาวชนจะยึดเป็นหลักในการดำรงชีวิตและการบำเพ็ญตนให้เป็นคนดีต่อไปในภายภาคหน้า เช่นเดียวกับครอบครัวครูอาจารย์จะต้องทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีไม่ประพฤติผิดศีลธรรม หรือล่วงละเมิดกฎหมายบ้านเมือง ครูอาจารย์จะต้องพยายามกวดขันความประพฤติให้เด็กนักเรียนอยู่ในระเบียบวินัย จะต้องมีความสัมพันธ์อันดีและมีการติดต่อร่วมมือประสานงานกับบิดามารดาหรือผู้ปกครองของเยาวชนอย่างใกล้ชิด ไม่ปล่อยให้เยาวชนประพฤติเสื่อมเสียหรือเกิดความเบื่อหน่ายท้อถอย ซึ่งอาจทำให้ต้องคิดอ่านหนีโรงเรียนและไปมั่วสุมกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดได้ง่าย

3.3) เยาวชนห่างเหินพระพุทธศาสนา พุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการช่วยอบรมจิตใจของเยาวชนให้เป็นคนดี อยู่ในศีลธรรมและเคารพกฎหมายบ้านเมือง ไม่เบียดเบียนหรือทำความเดือนร้อนให้แก่ผู้อื่น ตลอดจนให้ความช่วยเหลือในด้านการศึกษาและสังคมสงเคราะห์ด้วย แต่เยาวชนในปัจจุบันมักหลงเพลิดเพลินอยู่กับความนิยมทางวัตถุ มักละเลยหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาด้วยมีมิจฉาทิฏฐิว่าเป็นสิ่งงมงายและล้าสมัย เยาวชนจึงขาดสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจที่จะทำให้เกิดความมั่นคงที่จะฟันฝ่าอุปสรรคปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิต บางครั้งยังมีความเข้าใจในแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาที่ผิดทำให้เยาวชนพลอยเสื่อมศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา

3.4) สภาพที่อยู่อาศัยนับเป็นปัญหาสำคัญสำหรับกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนในชนบทขาดที่ทำกินหรือทำกินไม่ได้ผลและเห็นว่าโอกาสในการทำงานทำในเมืองมีมากกว่า จึงทำให้เกิดความแออัดในเรื่องที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครและเกิดปัญหาอย่างอื่นตามมา เช่น การจราจรติดขัด มีคนว่างงานที่อยู่อาศัยไม่ถูกสุขลักษณะ มีผู้คนอยู่อาศัยยัดเยียดกัน ก่อให้เกิดความสกปรกจนกลายเป็นแหล่งเสื่อมโทรม เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของผู้อาศัย ปราศจากระเบียบก่อให้เกิดปัญหายุ่งยากทางสังคม โดยเฉพาะในย่านของประชาชนผู้มีรายได้น้อย ต้องอยู่กันอย่างแออัด เด็กขาดสถานที่ที่พักผ่อนหย่อนใจ ขาดสถานที่เล่นกีฬา หรือหาความสำราญอื่นๆ เยาวชนส่วนใหญ่จึงมีเวลาว่างมาก เมื่อขาดการชักจูงช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ในการใช้เวลาว่างเหล่านั้นอย่างมีคุณค่า เยาวชนจึงใช้เวลาว่างไปในทางที่ไม่เป็นสาระหรือไม่ก็หันไปหาการพนันหรืออบายมุขต่างๆ และอาจกลายเป็นเด็กที่มีปัญหาด้านความประพฤติ ตามทฤษฎีที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปถือว่า สังคมเมืองของประเทศที่พัฒนาแล้วแบ่งออกได้เป็นสังคมที่มีความเป็นอยู่อย่างสงบ มีมาตรฐานความเป็นอยู่ และความประพฤติที่เหมาะสมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และมีการควบคุมทางสังคมที่มีประสิทธิภาพ เมื่อเทียบกับชุมชนที่มีความสับสนวุ่นวายหามาตรฐานที่แน่นอนไม่ได้และเต็มไปด้วยสิ่งเย้ายวนและอบายมุขต่างๆ ทำให้เยาวชนเสียคนได้ง่าย ดังนั้น การที่เยาวชนต้องย้ายที่อยู่เช่นนี้จึงล่อแหลมต่ออันตรายเป็นอย่างมาก ในปัจจุบันเยาวชนที่มาจากต่างจังหวัดเข้ามาศึกษาในเมืองหลวง อาจปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ที่แตกต่างจากของที่ไม่ได้ อีกทั้งการอยู่ห่างไกลจากครอบครัวทำให้เยาวชนพายแพ้ต่อสิ่งเย้ายวนในเมืองหลวงเป็นเรื่องที่พบเห็นหรือได้ฟังอยู่บ่อยๆ เยาวชนจึงมีโอกาสคบหาสมาคมกับเยาวชนที่พฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาในท้องถิ่นที่ย้ายไปอยู่ จนกระทั่งกลายเป็นเยาวชนที่มีพฤติกรรมไม่พึงปรารถนาไปด้วย เพราะเมื่อเยาวชนกลายเป็นคนใหม่ในท้องที่ก็ย่อมต้องการคบค้าสมาคมกับเพื่อน ถ้าถิ่นที่อยู่ใกล้มีเยาวชนที่ประพฤติไม่ดีเป็นเยาวชนที่เกเรแล้วก็แทบไม่ต้องสงสัยว่าการคบเพื่อนประเภทดังกล่าว ก็เป็นสาเหตุอย่างหนึ่งของการเกเร (นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์, 2543)

3.5) สถานเริงรมย์เป็นแหล่งอบายมุขต่างๆ เช่น ซ่องการพนัน ซ่องโสเภณี สถานที่อาบอบนวด โรงน้ำชา ไนต์คลับ คอฟฟีชอป โมเต็ล โรงโบว์ลิ่ง นับว่ามีส่วนช่วยให้เยาวชนเสียคนเป็นจำนวนไม่น้อย เพราะถึงจะรู้ว่าเป็นสถานที่อบายมุขแต่ก็เป็นสิ่งล่อใจให้เยาวชนเกิดความหลง เพลิดเพลิน ติดอกติดใจ จนเสียคนได้ง่าย จากรายงานของพนักงานควบคุมความประพฤติที่เด็กเยาวชนกระทำผิดทางอาญา มักจะปรากฏว่าเยาวชนไม่น้อยมักไปมั่วสุมในแหล่งเริงรมย์ที่เป็นอบายมุขดังกล่าว เพราะเยาวชนเหล่านี้ไปครั้งหนึ่งแล้วก็มักจะหาทางเข้าไปเที่ยวอีก เมื่อไม่มีเงินก็มักหาเงินโดยทุจริต เช่น การลักขโมยหรือฉกชิงวิ่งราว เป็นต้น

3.6) ผู้ใหญ่กระทำตัวอย่างไม่ดีให้เด็กเห็น เนื่องจากเยาวชนจะถือเอาผู้ใหญ่เป็นแบบอย่าง ดังนั้นเมื่อผู้ใหญ่ทำไม่ดีรวมทั้งกระทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่างๆ เช่น เกียจคร้าน ไม่ทำงาน มีกริยาวาจาหยาบคาย ไม่สุภาพ มีความประพฤติเสื่อมเสีย ชอบดื่มสุรา อาละวาด ติดยาเสพติด เล่นการพนัน หรือคบเพื่อนนักเลงอันธพาล เป็นต้น เมื่อเยาวชนได้พบแต่สิ่งไม่ดีไม่งามตลอดมาก็อาจจดจำเป็นตัวอย่างและกระทำผิดศีลธรรมหรือผิดกฎหมายได้ง่าย

3.7) การขัดแย้งในทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมตะวันตกที่หลั่งไหลเข้ามาในปัจจุบัน เยาวชนสามารถรับข้อมูลข่าวสารผ่านโทรทัศน์ วิทยุ อินเตอร์เน็ต หรือแม้กระทั่งจากโทรศัพท์มือถือ ซึ่งมีอิทธิพลต่อเยาวชนทำให้เยาวชนกระทำตามโดยขาดโยนิโสมนสิการและยังเกิดมิจฉาทิฏฐิว่า อารยธรรมของแต่ละประเทศวัดกันที่ความเจริญทางวัตถุเห็นว่าเป็นสิ่งโก้เก๋ เช่น เรื่องการแต่งกาย การไว้ผมยาว หรือแม้กระทั่งความประพฤติกิริยามารยาทที่ไม่เหมาะสม ทำให้เกิดความฟุ้งเฟ้อกระทำผิดขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม ผิดศีลธรรมและกลายเป็นความผิดทางกฎหมายขึ้นด้วย

3.8) การคบเพื่อน นับเป็นสาเหตุสำคัญสำหรับเยาวชน เพราะหากเยาวชนได้เพื่อนเกเรมีความประพฤติที่ไม่ดีแล้ว ก็อาจชักจูงให้เยาชนกระทำพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา โดยเฉพาะเยาวชนที่หมดที่พึ่งทางบ้านที่พ่อแม่ไม่มีโอกาสอบรมสั่งสอน หรือพ่อแม่ไม่พยายามเข้าใจปัญหาของลูก ย่อมทำให้เยาวชนหันไปพึ่งเพื่อนและอาจถูกชักจูงไปในทางที่ไม่ดี เช่น ชักชวนหนีโรงเรียน เที่ยวเตร่เสเพลในสถานเริงรมย์ ซึ่งเป็นแหล่งอบายมุขต่างๆ รวมไปถึงการเที่ยวโสเภณี การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เล่นการพนัน เสพยาเสพติด ดื่มสุรา เป็นต้น จนกระทั่งกลายเป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา

3.9) สื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์และหนังสืออ่านทั่วไปเป็นสิ่งที่เยาวชนถ่ายทอดข่าวสารและความรู้ที่มีประโยชน์ แต่มีหนังสือบางประเภทที่มีเนื้อหาไปทางลามกอนาจาร ก่อให้เกิดการยั่วยุทางเพศและเป็นที่บ่มเพาะนิสัยที่ไม่ดีให้แก่เยาวชนที่ขาดโยนิโสมนสิการ และความรับผิดชอบอันนำไปสู่การกระทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น พฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร นอกจากนี้ยังมีสื่อประเภทภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ ซึ่งเป็นสื่อที่ช่วยส่งเสริมการศึกษาวัฒนธรรมและการพักผ่อนอารมณ์ของเยาวชน แต่สารที่ได้จากสื่อเหล่านี้ที่ออกมาในลักษณะที่ไม่ดีไม่งาม ย่อมก่อให้เกิดผลติดตามมา เช่น เรื่องการรุมทำร้ายรุมฆ่าหรือการลอบฆ่ากันอย่างเลือดเย็น เรื่องการทารุณโหดร้าย เรื่องกามารมณ์คบชู้ เป็นต้น ซึ่งเป็นตัวอย่างไม่ดีสำหรับเยาวชนที่ยังไม่มีโยนิโสมนสิการ ไม่สามารถแยกได้ว่าอะไรดีอะไรชั่ว อะไรเป็นเรื่องจริงหรือเรื่องสมมติ อีกทั้งเป็นสาเหตุให้เยาวชนจำเป็นตัวอย่าง(สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2526)

สรุป

สำหรับการพัฒนาเยาวชนในสังคมไทย การศึกษาพฤติกรรมของเยาวชนที่สามารถวัดได้ เป้าหมายของการพัฒนาเยาวชนครอบคลุม 4 ด้าน คือ 1) ไม่เบียดเบียนตนเอง 2) ไม่เบียดเบียนผู้อื่น 3) รับผิดชอบต่อหน้าที่ 4) พัฒนาตนเองและช่วยพัฒนาผู้อื่นและสังคม สาเหตุของพฤติกรรมไม่พึงประสงค์เกิดจากสาเหตุทางครอบครัวเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม จุดเริ่มต้นของการพัฒนาเยาวชน คือ การมีทัศนคติที่ดีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และให้เยาวชนกระทำพฤติกรรมนั้น การส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการพัฒนาเยาวชน ได้แก่ การพัฒนาวินัยในตน การพัฒนาปรีชาเชิงอารมณ์ การพัฒนาความสามารถในการคิด บทบาทของสถาบันทางสังคมมีส่วนในการอบรมสั่งสอนขัดเกลาและเป็นแบบอย่างให้แก่เยาวชนเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงปรารถนา

พัฒนาการของการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธในสังคมไทย ประกอบด้วยการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธในเรื่องความหมายของพฤติกรรมเยาวชนตามแนวพุทธในสังคมไทย สาเหตุของพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ตามแนวพุทธในสังคมไทย จุดเริ่มต้นของการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธในสังคมไทย เป้าหมายของการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธในสังคมไทย การส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวพุทธในสังคมไทย และบทบาทของสถาบันทางสังคมในการส่งเสริมการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธในสังคมไทย

รายการอ้างอิง

นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์. (2543). **วิเคราะห์ปัญหาสังคมในสังคมไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระมหาบุญเพียรปุญญวิริโย (แก้ววงศ์น้อย). (2545). **แนวคิดและวิธีการขัดเกลาทางสังคมในสถาบันครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา.** วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2537). **การพัฒนาที่ยั่งยืน.** กรุงเทพฯ : สานักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). **จะพัฒนาคนกันได้อย่างไร.** กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2543). **พุทธธรรม.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2532). **การศึกษาที่สากลบนฐานแห่งภูมิปัญญาไทย.** กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2538). **วินัยเรื่องใหญ่กว่าที่คิด.** กรุงเทพฯ :บริษัทพิมพ์สวยจากัด.

โสภาช ปีลมันท์. (2534). **รูปแบบครอบครัวที่พึงปรารถนาในสังคมประเทศไทย.** กรุงเทพฯ : สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย.

วิทยากร เชียงกูล. (2533). **ปัญหาเศรษฐกิจสังคมที่มีผลต่อเด็กและเยาวชนไทย.** กรุงเทพฯ : ผลึก.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2526). **สังคมวิทยาปัญหาสังคม.** กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์.

อินถา ศิริวรรณ. (2550). **พระพุทธศาสนากับสังคม.** กรุงเทพฯ : สานักพิมพ์สูตรไพศาล.

ต้นฉบับ